

HÖGSTA DOMSTOLENS BESLUT

meddelad i Stockholm den 21 oktober 2004

Mål nr

T 1002-03

KLAGANDE

Fortifikationsverket, Norra Förvaltningsavdelningen, Box 9102, 961 19 BODEN

Ombud: jur. kand. TA

MOTPARTER

1. TH

2. BO

3. IH

4. AH

5. BÖ

Ombud för samtliga: advokaten NR

SAKEN

Rättegångskostnader

ÖVERKLAGADE AVGÖRANDET

Svea hovrätt, Miljööverdomstolen, dom den 7 februari 2003 i mål M 6427-01

HÖGSTA DOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta domstolen fastställer Miljööverdomstolens domslut såvitt nu är i fråga.

Fortifikationsverket skall ersätta TH, IH, BH, AH och BÖ för rättegångskostnader i Högsta domstolen med fyrtiotusensexhundraåttiofem (40.685) kr, varav 35.000 kr avser ombudsarvode, jämte ränta enligt 6 § räntelagen från dagen för Högsta domstolens beslut tills betalning sker.

YRKANDEN I HÖGSTA DOMSTOLEN

Såväl TH och medparter som Fortifikationsverket överklagade Miljööverdomstolens dom.

I beslut den 24 april 2003 fann Högsta domstolen ej skäl att meddela prövningstillstånd med anledning av THs och medparterers överklagande, i följd varav Miljööverdomstolens dom i dessa delar skulle stå fast. Högsta domstolen med-delade prövningstillstånd med anledning av Fortifikationsverkets överklagande.

Fortifikationsverket har yrkat bifall till sin talan i Miljööverdomstolen såvitt avser frågan om rättegångskostnader.

TH och medparter har bestritt ändring.

Parterna har yrkat ersättning för rättegångskostnader i Högsta domstolen.

Högsta domstolen har hållit syn i området kring Paskaviken.

SKÄL

I Högsta domstolen gäller målet i första hand huruvida Fortifikationsverket skall ersätta TH och medparter för rättegångskostnader vid miljödomstolen och i Miljööverdomstolen samt i anslutning därtill huruvida TH och medparter har haft rätt att överklaga miljödomstolens dom.

Enligt 25 kap. 2 § miljöbalken skall i ansökningsmål om vattenverksamhet sökanden svara för sina egna och motparternas kostnader vid miljödomstolen. Vidare skall sökanden i sådana överklagade mål svara för sina egna kostnader i högre rätt och för de kostnader som där har uppkommit för motparterna genom att sökanden har klagat. I 16 kap. 12 § miljöbalken föreskrivs att överklagbara domar och beslut får överklagas – förutom av vissa organisationer och myndigheter – av den som domen eller beslutet angår, om avgörandet har gått honom eller henne emot.

Frågan vem som är motpart och vem som har rätt att överklaga enligt dessa bestämmelser och deras motsvarigheter i tidigare lagstiftning har traditionellt diskuterats som en fråga om rätt att föra talan som sakägare. Vid tillämpningen av vattenlagen ansågs sakägare vara ägare eller innehavare av skriftligen eller muntligen upplåten rätt till fast egendom som direkt skadades av ett vattenföretag eller annars led intrång i ett för fastighetens ekonomiska utnyttjande väsentligt intresse med anknytning till det vattenområde där företaget utfördes (se bl.a. SOU 1966:65 s. 449). I fråga om miljöskyddslagen tillämpades ett mer omfattande sakägarbegrepp. Som sakägare ansågs den som kunde tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den miljöfarliga verksamheten. En enbart teoretisk eller helt obetydlig risk för skada eller olägenhet räckte emellertid inte (se RÅ 1997 ref. 38).

Ett syfte med miljöbalken var att få till stånd en övergripande och sammanhållen miljölagstiftning och att skapa förutsättningar för en integrerad tillämpning av denna lagstiftning sett ur de enskilda verksamhetsutövarnas synvinkel (se prop. 1997/98:45 Del 1, s. 168 f.). I miljöbalken har införts ett antal rättsligt bindande principer och allmänna hänsynsregler som skall tillämpas på all verksamhet som regleras i balken. Vidare har införts en mer enhetlig ordning för att pröva verksamheter som regleras i miljöbalken.

I linje med detta uttalas i propositionen till miljöbalken att balken skall ha ett enhetligt sakägarbegrepp. Dock anförs att detta sakägarbegrepp bör begränsas till den processuella sidan. Vidare sägs att sakägarbegreppet enligt miljöskyddslagen bör utgöra utgångspunkt och att en generös tillämpning är avsedd. (Se prop. 1997/98:45 Del 1, s. 482 ff.)

Bestämmelsen i 16 kap. 12 § miljöbalken har i här aktuellt hänseende samma lydelse som den allmänna regeln i 22 § förvaltningslagen (1986:223) om rätt att överklaga ett förvaltningsbeslut, och det är därför naturligt att rätten att överklaga ett beslut enligt balken följer allmänna förvaltningsrättsliga principer. De nyss redovisade motivuttalandena ger också vid handen att rätten enligt miljöbalken att föra talan som part i ansökningsmål om tillstånd till vattenverksamhet och att överklaga avgöranden i sådana mål har avsetts bli utvidgad jämfört med vad som gällde enligt vattenlagen. Hänvisningen till sakägarbegreppet enligt miljöskyddslagen får anses innebära att rätten att vara part och att överklaga skall tillkomma varje person som kan tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den verksamhet för vilken tillstånd söks, om risken för skada eller olägenhet rör ett av rättsordningen skyddat intresse och inte är enbart teoretisk eller helt obetydlig. Det krav på fastighetsanknytning som gällde enligt vattenlagen synes inte böra upprätthållas, låt vara att ändringen i detta hänseende kanske inte får så

stor praktisk betydelse, eftersom en risk för skada eller olägenhet av en vattenverksamhet normalt torde förutsätta en viss anknytning till en fastighet som berörs av verksamheten.

Med rätten att vara part i ansökningsmål om vattenverksamhet följer – som har redovisats i det föregående – enligt 25 kap. 2 § miljöbalken en rätt till ersättning för rättegångskostnader. Bestämmelserna härom, som saknar motsvarighet för andra ansökningsmål, fördes över från vattenlagen utan ändring i sak. En konsekvens av att kretsen av personer som kan vara parter har utvidgats är att sökandens skyldighet att betala ersättning för rättegångskostnader har utvidgats i motsvarande mån.

TH och medparter äger fritidsfastigheter vid Paskaviken mitt emot platsen för den småbåtshamn som Fortifikationsverkets ansökan avser. Utredningen visar att i vart fall två av fastigheterna berörs av vattenområde vid högt vattenstånd. Paskaviken är omkring 200 meter bred. Hamnpirarna når ut till ungefär mitten av viken. Avståndet från den längre pirens yttersta kant till THs fastighet är drygt 100 meter.

Beträffande verkningarna av den vattenverksamhet som ansökningen avsåg anförde TH och medparter sammanfattningsvis följande i miljödomstolen. Deras tomter var helt orienterade mot Paskaviken. Hamnanläggningen skulle komma helt in på fastigheterna. Den planerade anläggningen skulle ge upphov till oacceptabla störningar dels under byggnadstiden, dels genom verksamheten i den färdiga anläggningen. THs fastighet, Tåme 3:22, hade ett mindre vattenområde, som skulle påverkas under byggnadstiden genom grumlingar. Företagets samlade inverkan på fastigheterna skulle bli av så stor betydelse att fastigheterna skulle drabbas av värdeminskning.

De av TH och medparter sålunda åberopade omständigheterna innebar att de kunde tillfogas skada eller utsättas för annan olägenhet genom den planerade vattenverksamheten. Riskerna kunde inte anses vara enbart teoretisk eller helt obetydlig. De har därmed varit motparter till Fortifikationsverket i ansökningsmålet, och verket skall ersätta dem för rättegångskostnader enligt bestämmelserna i 25 kap. 2 § miljöbalken.

Miljööverdomstolens domslut skall alltså fastställas i de delar där prövningstillstånd har meddelats.

I avgörandet har deltagit: justitieråden Munck, Lennander, Blomstrand (referent), Lundius och Virdesten
Föredragande revisionssekreterare: Wikström